

Het magazine van **GEORGES & PIERRE**

.....
RELAAS VAN EEN EUROPEES AVONTUUR
.....

.....
THEMA

50+ MET EEN VERSTANDELIJKE
BEPERKING

getuigenissen uit Huis Ter Linde,
Mediander en Het Grote Plein

.....
DOSSIER

GRUNDTVIG-SUBSIDIES

.....
STUDIEREIS

WENEN, LISSABON,
GÉRARDMER, NEWCASTLE

.....
AVONTUUR

HET KAPOTTE VLIEGTUIGRAAM
.....

INHOUD

3	VOORWOORD
4	EVEN VOORSTELLEN
6	HOE HET BEGON Vier getuigenissen
9	OP VERKENNING IN BOLOGNA. JUNI 2009 Doen we het of doen we het niet?
11	KICK-OFF E-DIGNITIE. OKTOBER 2010 Coördinatiemeeting in Bologna
12	GEORGES EN PIERRE IN GOEDE HANDEN BIJ HET GROTE PLEIN
13	LEERNETWERK. DECEMBER 2010 De core business van Mediander
14	THEMA 1: GEZONDHEID EN AANGEPASTE VOORZIENINGEN Bezoek Wenen (Oostenrijk) in februari 2011
16	THEMA 2: LEVENSONMSTANDIGHEDEN. HOE LEVEN WIJ? Bezoek Lissabon (Portugal) in juni 2011
18	THEMA 3: VRIJE TIJD EN ACTIVITEITEN Bezoek Gérardmer (Frankrijk) in oktober 2011
20	EEN TUSSENTIJDSE EVALUATIE MET SEALLL
22	THEMA 4: SOCIAAL NETWERK Ontvangst van de partners in België in maart 2012
26	EVALUATIE Afsluiting in Newcastle (Groot-Brittannië) in juni 2012
28	WAT HEBBEN WE GELEERD? Mediander Coördinator van Huis Ter Linde Begeleider van Huis Ter Linde Het Grote Plein
32	VOOR HERHALING VATBAAR

DOORLOPEND:
**HET
SUBSIDIE-
DOSSIER**

VOORWOORD

Dag lezer,

Wij zijn Georges en Pierre en wonen in Huis Ter Linde in Asse. Samen met enkele begeleiders beleefden we de voorbije twee jaar een Europees avontuur. In dit magazine vertellen we honderduit over de fijne contacten en de nieuwe ervaringen en schrijven op wat we allemaal geleerd hebben.

We trokken naar Oostenrijk, Portugal, Frankrijk en Groot-Brittannië om te ervaren hoe oudere mensen met een verstandelijke beperking er wonen en leven. Wij worden zelf een dagje ouder, en met ons ook andere bewoners van Huis Ter Linde. Onze begeleiders wilden zich bijscholen over hoe ze het best omgaan met ouder wordende cliënten. Hiervoor namen ze een kijkje over de landsgrenzen heen. En wij gingen met hen mee.

Mensen met een beperking mee op Europees avontuur nemen is niet eenvoudig, maar wel heel boeiend. Dat kom je in ons magazine te weten. Wij vertellen hoe we dit zelf beleefd hebben. En onze begeleiders geven hun eigen ervaringen weer.

Leren is veel meer dan kennis verzamelen in je hoofd. Het gaat ook om de uitwisseling van ervaringen en contacten van mens tot mens. En dat proces stopt nooit. Wat eerst een tijdelijk project leek is ondertussen uitgegroeid tot een structurele verandering in de werking van ons Ter Linde.

We blij zijn dat het zo goed gegaan is, dat we onze plan hebben getrokken, en ons –ondanks onze leeftijd – toch bleven aanpassen. Dat willen we met je delen.

Veel leesgenot,
Georges en Pierre

EVEN VOORSTELLEN

Patrick, deelnemer van Het Grote Plein

Maria, deelnemer van Het Grote Plein

Ter Linde

Wij zijn een voorziening voor werkbekwame volwassenen, en vormen een van de vier volwassenwerkingen van vzw MPC Sint-Franciscus, naast de Kettelberg in Lennik, Beschermd Wonen De Boei en Ter Linde Anderlecht.

Onze cliënten in Ter Linde zijn gemiddeld 56.1 jaar oud. Een aantal van hen vierde bij ons al zijn 25-jarig jubileum. Er wonen 25 cliënten, onderverdeeld in drie leefgroepen en vijf individuele studio's. In de lijn van onze visie hanteren we een individuele benadering. Zo beschikt elke cliënt over een eigen kamer die hij naar zijn persoonlijke smaak kan inrichten.

Onze cliënten worden steeds ouder en hierdoor wijzigt hun vraag naar ondersteuning. Maar wij misten de nodige visie en handvaten voor een aangepaste begeleiding. In Vlaanderen vonden we deze niet, omdat het voor de meeste voorzieningen een recent fenomeen is. Ze zitten met hun cliënten in dezelfde fase van de ouderdomscurve.

Via Mediander namen we deel aan een Europees project over ouder wordende mensen met een verstandelijke handicap. We grepen deze kans met beide handen. Van onze instelling namen twee bewoners deel en drie begeleiders. Coördinator Greet Bonner volgde het hele proces mee op.

Het werd een bijzonder leerproces voor de voorziening, de begeleiders en cliënten. De nieuwe inzichten integreren we nu in onze dagelijkse werking en structuur.

Werkgroep ouder worden in Huis Ter Linde

Om de twee maanden zitten vier begeleiders en de zorgcoördinator samen om de dienstverlening voor de ouder wordende bewoners grondig te evalueren en bij te sturen. De werkgroep

bezoekt hiervoor externe organisaties, volgt de vakliteratuur op en werkt nieuwe concepten en adviezen uit voor de directie, over items als infrastructuur, materiaal en personeel.

Meer weten?

Ter Linde

Heierveld 5, 1730 Asse

02/452.95.53

www.mpc-sintfranciscus.be

Het Grote Plein

Wij zijn experts in aangepaste vorming, coaching en begeleiding voor volwassenen met een verstandelijke handicap en hun netwerk. Tijdens het project stonden we in voor de begeleiding van Georges en Pierre zodat ze volwaardig konden deelnemen aan het programma.

Het Grote Plein stimuleert volwassenen met een verstandelijke handicap om volwaardig te participeren aan de samenleving: zelf het woord nemen op studiedagen, deelnemen aan Europese projecten, 'meeschrijven' aan het strategisch plan van een organisatie, persoonlijke zorgplanning met de betrokkenen, ... Via onze trajecten op maat bouwen we mee aan een inclusieve samenleving waar de grenzen van vandaag niet de grenzen van morgen zijn.

De kern van onze basisvisie is:

- levenslang en levensbreed leren
- kwaliteitsvol vormingswerk
- recht op vorming, burgerschap
- kwaliteit van leven
- emancipatorisch werken
- netwerkvormend en netwerkversterkend

We hebben een brede waaier aan cursussen voor volwassenen met een verstandelijke handicap. Hiervoor kunnen ze terecht in Geel, Mechelen en Ternat of op andere locaties in

Vlaanderen. Voor deze thema's hebben we ook een aanbod voor begeleiders en het natuurlijke netwerk.

De speerpuntthema's van Het Grote Plein zijn:

- Afscheid van het leven
- Weet en eet gezond
- Inleefreizen naar het Zuiden
- Ouderdom en verstandelijke handicap
- Toegankelijke cultuur
- Coaching van organisaties rond bewonersvergaderingen, gebruikersraad, ...

Het Grote Plein is geworteld in het sociaal-cultureel volwassenenwerk, en wil partner zijn voor culturele organisaties, vormings- en welzijnsorganisaties. Wij zijn een netwerkorganisatie, lid van de federaties Z11KR8 en Mediander. We werken in PASFORM nauw samen twee collega-organisaties: Tievo en De Brug Hasselt.

De educatieve medewerkers, freelancers en vrijwilligers van Het Grote Plein combineren hun professionaliteit met een warme, spontane en hartelijke aanpak. Zo voelt iedereen zich thuis bij Het Grote Plein.

Meer weten?

www.hetgroteplein.be

Varkensstraat 6, 2800 Mechelen

Tel. 015/29 84 42

info@hetgroteplein.be

Mediander

Mediander is een netwerkorganisatie van organisaties die werken met personen met een verstandelijke handicap in Vlaanderen en Brussel. We houden de vinger aan de pols binnen Europa.

Mediander is aangesloten bij het Europese netwerk A.R.F.I.E, Association de Recherche et de Formation sur l'Insertion en Europe. We vinden het

belangrijk om onze blik open te houden. Daarom hebben we oog voor de tendensen in Europa op het vlak van personen met een handicap.

De coördinator volgt regelmatig congressen en contactmomenten, georganiseerd door A.R.F.I.E. Zo ontmoeten we mogelijke projectpartners en komen we te weten welke projectsubsidies er binnen Europa beschikbaar zijn. We leren de verschillende lidorganisaties en hun medewerkers beter kennen en krijgen een zicht op hun organisatie en bezigheden. Dan voelen we onmiddellijk dat bij hen dezelfde thema's aan de orde zijn.

Mediander zorgde in het hele project voor de praktische opvolging van de subsidies, de organisatie van de werkbezoeken en de officiële communicatie.

Meer weten?

Mediander

Lostraat 175, 1760 Roosdaal

www.mediander.be

info@mediander.be

053/646645

HOE HET BEGON

Annelies Scherrens

Op de vraag of ik dit project voor Ter Linde wilde coördineren had ik niet veel bedenktijd nodig. Ik wou bijleren over ouder wordende cliënten.

Ann De Winter

... de ideale gelegenheid om partnerorganisaties van binnenuit te leren kennen en mijn Europese contacten een flinke boost te geven.

Ann De Winter,
coördinator van Mediander

De eerste stap

Als coördinator ben ik goed op de hoogte van de hoofdthema's binnen de organisaties en scholen die lid zijn van Mediander.

Op de algemene vergadering van A.R.F.I.E. in Bologna in 2009 kwam het thema 'ouder worden met een verstandelijke handicap' als projectidee naar boven. Onmiddellijk rinkelde bij mij een belletje: dit moet ik voorleggen aan Greet Bonner, coördinator van Ter Linde.

Op de vergadering kreeg ik al een eerste zicht op geïnteresseerde partners. We spraken meteen een voorbereidend bezoek in juni 2009 af om het idee verder uit te werken. Via een congres zouden we het thema op de politieke agenda kunnen zetten, waarbij de verschillende (mogelijke) partnerlanden de huidige situatie in hun organisatie en land konden voorstellen.

Ik tevreden terug naar België. Mijn eerste opdracht was Greet enthousiast te krijgen om het projectidee verder te verkennen. Dat leek me geen probleem. 'Verder verkennen' betekende een gezamenlijke reis naar Bologna in juni. En wie zegt daar nee tegen?

Mijn tweede opdracht: na een 'ja' van Greet haar overtuigen dat ze op het congres de werking van Ter Linde rond ouder worden moet voorstellen. Ik had er alle belang bij dat Ter Linde in het project zou stappen. Voor mij was dit de ideale gelegenheid om partnerorganisaties van binnenuit te leren kennen en mijn Europese contacten een flinke boost te geven. Daarom was ik bereid het project mee te ondersteunen. Ik had een plan, ik was zelf enthousiast, wou het project realistisch voorstellen, maar vooral niet afschrikken. Want er komt veel werk bij kijken, en nog altijd meer dan je had gedacht.

Zo gezegd zo gedaan. Greet zei 'ja', maar met de terechte bezorgdheid om een draagvlak te creëren in Ter Linde. Zonder draagvlak geen project.

Greet Bonner,
coördinator van Ter Linde

Volmondig ja! Maar ...

De cliënten in Ter Linde verouderen en 'de derde leeftijd' werd een thema in Ter Linde. We voelden dat onze aanpak anders moest. Wat was er belangrijk? Hoe moesten we veranderen? Waar konden we bijleren? We voelden de nood aan nieuwe input rond thema's als infrastructuur, aanpak, noden, invulling van vrije tijd. We zochten tevergeefs in Vlaanderen. Niet dat er geen kennis is, maar we zetten zo weinig op papier, maken onze 'good practices' te weinig bekend. En we zijn te bescheiden. Het Europese project gaf ons de kans om kennis op te doen en ons specifieke aanbod voor deze doelgroep echt te realiseren. We zouden ook onze oogkleppen kunnen afzetten, nieuwe mensen leren kennen en nieuwe contacten leggen. Ik zag dit als een zinvolle optie, ondersteund door het Beleidsforum. Dit forum zet het interne beleid van onze volwassenwerking uit.

Als relatief kleine werking zag ik wel obstakels om een Europees project te dragen, maar Mediander wilde ons ondersteunen.

Mijn eigen enthousiasme alleen was onvoldoende. De begeleidersploeg toonde veel weerstand tegen een Europees project: 'Weer van huis weg, terwijl we al vaak nachten moeten doen en avonden werken. Wat zal dit worden? Wat zal de meerwaarde zijn?' Door deze onduidelijkheden kwam er niet echt een draagvlak.

Greet Bonner

Het Europese project gaf ons de kans om kennis op te doen en ons specifieke aanbod voor deze doelgroep echt te realiseren.

Annelies Scherrens,
begeleidster in Ter Linde

Klaar voor een nieuwe uitdaging

Ik werk al 22 jaar bij volwassenen met een mentale beperking, in verschillende organisaties uit de gehandicaptensector, waarvan 13 jaar in Ter Linde.

Ik kom uit het tijdperk van het 'ontwikkelingsmodel'. Integratie was het sleutelwoord en we stimuleerden cliënten zo veel mogelijk om het beste uit zichzelf te halen. Grote instellingen evolueerden tot kleinschalige initiatieven, liefst geïntegreerd in de buurt. In die jaren maakte ik verschillende evoluties mee tot het burgerschapsmodel van vandaag. Als begeleider evolueer je mee doorheen de tijd, in je persoonlijkheid, je begeleidingsstijl en visie. Op de vraag of ik dit project voor Ter Linde wilde coördineren had ik niet veel bedenktijd nodig. Ik wou bijleren over ouder wordende cliënten. Dat is de groep waar ik nu het meest bij betrokken ben. En ik kreeg die kans op internationale schaal.

We zouden intern een parallel project opzetten met cliënten rond hetzelfde onderwerp en voor de professionals starten met een leernetwerk. De bestaande werkgroep voor ouderen in Ter Linde konden we hiermee richting geven. Daarnaast maakte ik ook deel uit van de stuurgroep van het Europese project.

Ik schuimde het internet af en verzamelde een ganse bibliotheekkast over de situatie van de ouder wordende mensen met mentale handicap: over hun medische problemen, over hun dunner wordende netwerken, over hun werk en vrijetijdsbesteding.

Greet Bonner

Grundtvig: wadisda?

In Europa zijn er verschillende projectsubsidies. Wij namen deel aan een Grundtvig-project, bedoeld voor subsidies aan het volwassenonderwijs. Er worden enkel financiële middelen voorzien voor de uitwisselingen, niet voor personeel. In de uitwerking moesten we duidelijk aangeven wie de 'lerenden' zouden zijn. Als atypische organisatie binnen dit agentschap (we zijn geen vormingsinstelling) moesten ook personen met een handicap 'lerenden' zijn, naast de begeleiders.

Deze eis zette ons aan het denken. Hoe betrekken we onze ouder wordende cliënten in een Europees project dat echt over hen gaat, op een manier dat ze zich ook echt betrokken voelen en het voor hen ook een meerwaarde heeft? Kunnen ze dit wel? Wie vragen we? Houden ze dit twee jaar vol? Hoe zit het met de financiën?

Het aantal vragen en bedenkingen leek eindeloos. Gelukkig was er de verplichting. We vroegen cliënten om zich kandidaat te stellen. Uit de vier kandidaten kozen we voor twee geschikte cliënten die zelf al wat ouder werden. Zij waren in staat om inhoudelijk mee te reflecteren over het thema en dit in groep te vertellen.

Om zicht te krijgen op hun motivatie en angsten stelden we volgende vragen:

- Welke angsten, vragen en problemen brengt de cliënt zelf aan?
- Welke zien de begeleiders?
- Zijn er medische bezwaren om te reizen?
- Zijn er financiële bezwaren?

Georges en Pierre, cliënten in Ter Linde

Georges

Mijn motivatie

“Ik kan nadenken over een thema en hierover ook iets vertellen. Ik wil een bijdrage leveren om de zorg voor de ‘minderen’ te verbeteren, zodat er minder geld verprutst wordt. Ik wil wel eens gaan kijken hoe het in andere landen loopt.”

Mijn vragen

“Ik wil wel meegaan, maar er moet steeds een begeleider aanspreekbaar zijn.

Kan er iemand vertalen, want ik spreek geen vreemde taal.

Ik wil op voorhand alle Belgen leren kennen die meegaan.

Hoe lang gaan de uitwisselingen zijn?

Ik wil maximaal vier dagen van huis zijn.”

Pierre

Mijn motivatie

“Ik wil nadenken over hoe de vrijgekomen tijd ingevuld kan worden, want dat is toch niet makkelijk.

Ik voel dat ik ouder word en dat er van alles verandert, dat ik minder kan. Er is veel verschil in ouder worden. De ene heeft een goede gezondheid, de andere kan niet meer uit de voeten. Ik zou het moeilijk vinden als ik niks meer kan doen.

Dit project is een uitdaging en geeft status.”

Mijn vragen

“Zal dit wel mogen van mijn broer?

Zal ik dit kunnen betalen?”

Greet Bonner

Het concept krijgt vorm

Extra begeleiding was noodzakelijk om Georges en Pierre goed te omkaderen en om tijdens de uitwisselingen voldoende ruimte te hebben voor inhoudelijke verdieping. Het Grote Plein is een vormingsorganisatie voor personen met een handicap en ook lid van Mediander. Ze stapten mee in dit uitdagende project. Het bleek een waardevolle beslissing, maar ze zette ons budget wel onder druk.

Ter Linde had **drie doelen** voor ogen, ruim voldoende voor een eerste project.

- Inhoudelijke kennis verwerven.
- Ervaring opdoen met een Europees project.
- Financieel uit de kosten komen. Voor dit uitwisselingsproject ontvingen we geen subsidies voor personeelsmiddelen.

We vroegen **12 mobiliteiten** aan over twee jaar tijd, aan het Epos-agentschap, binnen de Grundtvig project lijn. In Ter Linde werd Annelies **3.8 uur per week** vrijgesteld om zich met het project bezig te houden. Twee personen met een mentale handicap, Pierre en Georges, zouden deelnemen, met als coache Ilke van der Geest van het Grote Plein.

In Ter Linde richtten we met begeleiders een **werkgroep ‘ouder worden’** op om de uitwerking van het aanbod aan te sturen.

Ann De Winter van Mediander zorgde voor de praktische coördinatie met de partners, boekte hotels en vluchten, zorgde dat alles liep. Zij nam ook de officiële communicatie met de project-coördinator op zich.

Een **projectstuurgroep** stuurde het hele proces aan. De leden waren Greet Bonner, Joris Van Camp (zorgcoördinator Ter Linde), Koen Trappeniers (coördinator Grote Plein), Ilke Van der Geest en Annelies Scherrens (begeleider Ter Linde).

Om het draagvlak voor dit project te vergroten werd binnen Mediander **een open leernetwerk** gecreëerd. Naast de drie deelnemende organisaties waren ook Zonnelied, Begeleid Wonen Brussel, De Lork en de HUB lid. Allemaal organisaties die al werken met ouder worden en ook zouden leren van deze uitwisseling.

Met deze voorbereiding op zak vertrokken we naar Bologna. De deelnemende landen aan het Europese Grundtvig-project waren Oostenrijk, Portugal, Frankrijk, Luxemburg, Vlaanderen en Groot-Brittannië. Spannend, want we moesten onze begeleiders met een goed voorstel over de streep kunnen trekken.

Georges

Ik wil wel eens gaan kijken hoe het in andere landen loopt.

OP VERKENNING IN BOLOGNA (Italië) 16-18 juni 2009

HET SUBSIDIEDOSSIER

VOORBEREIDEND ONDERZOEK

Bij het nationaal agentschap Epos dien je een aanvraag in voor een voorbereidend bezoek. Het is de bedoeling dat alle mogelijke partners op een plaats samenkomen om het projectidee te verkennen, de eerste lijnen uit te zetten en vooral om elkaar als mogelijke partners te leren kennen.

Dit dossier vraagt niet veel werk en laat toe reis- en verblijfskosten te recupereren. Geen enkel probleem als je nadien beslist om toch niet mee in het project te stappen.

Greet Bonner, Ter Linde

“We vertrokken naar Bologna om de mogelijke partners voor dit Europees project beter te leren kennen. Daar zouden we kunnen afstemmen. Wat is de bedoeling? Wat is ieders expertise? Welke thema’s behandelen we?”

“Ik bereidde een lezing voor om op het congres te getuigen over onze deskundigheid in Ter Linde. Geen makkelijke vraag voor bescheiden Vlamingen. Maar wel noodzakelijk, want onze Italiaanse partner wilde als start van het project het thema al op de politieke agenda krijgen.”

Ann De Winter, Mediander

“En het mag gezegd, het congres bleek

een goede start. Onmiddellijk hadden we een overzicht over ouder worden in de partnerlanden.”

“We hadden twee dagen om het projectidee uit te werken. Tijd om alles te laten bezinken en uit te maken of we nu definitief in het project zouden instappen. Wij waren alvast enthousiast, nu nog het draagvlak in Ter Linde zelf vinden.”

Greet Bonner, Ter Linde

“De Italiaanse partner werd projectcoördinator en zou het voorstel concreet uitschrijven. Ikzelf ging met dit voorstel terug naar de begeleiders van Ter Linde. Mijn ervaring in Italië en het feit dat alles nu concreter was, maakte het voor hen verteerbaarder. En toen

er vanuit de organisatie extra uren vrijgemaakt werden, bleek de drempel overbrugbaar. We waren gestart! E-dignities was een feit: Elderly-Disabled Integration Gets New Innovative Tools In European Societies.”

Ann De Winter, Mediander

“De indieningdatum voor het projectvoorstel was februari 2010. Het circuleerde tussen de partners en iedereen gaf aanvullingen. We hielden nog een laatste conference call over de definitieve versie en dan kon iedereen het dossier indienen bij zijn eigen nationaal agentschap. Het was spannend afwachten tot augustus voor de eventuele goedkeuring.”

HET SUBSIDIEDOSSIER

Aanvragen bij Epos Vlaanderen
 Contactgegevens:
 02 553 98 89
 grundtvig@epos-vlaanderen.be
 www.epos-vlaanderen.be

HET PROGRAMMA “EEN LEVEN LANG LEREN (2007-2013)” BESTAAT UIT VIER SECTORALE PROGRAMMA’S:

- Comenius (voor scholen)
- Erasmus (voor hoger onderwijs)
- Leonardo Da Vinci (voor beroepsonderwijs en -opleiding)
- Grundtvig (voor volwasseneneducatie)

Elk sectoraal programma is nog eens onderverdeeld in projectlijnen.

We dienden het project in bij Grundtvig, in de projectlijn ‘leerpartnerschap’.

KENMERKEN VAN HET GRUNDTVIG-LEERPARTNERSCHAP:

- Het is een laagdrempelige subsidie.
- Een project duurt twee jaar.
- Er zijn minimaal drie partners nodig.
- Elke projectpartner dient het project in bij zijn eigen nationaal agentschap. Het kan zijn dat hetzelfde project in het ene land goedgekeurd is en in een ander land niet.
- De subsidie werkt met mobiliteiten. Een mobiliteit is één persoon die zich verplaatst naar een gastland, daar verblijft, deelneemt aan het programma en terugreist naar het thuisland.
- Er is geen vergoeding voor personeelsinzet.

ERASMUS+

In 2014 gaat een nieuw programma met de naam Erasmus+ van start, dat de Europese subsidieprogramma’s voor onderwijs en opleiding, jeugd en sport verenigt. Erasmus+ is het vervolg op het ‘een leven lang leren’-programma (onderwijs en opleiding) en het ‘Youth in action’-programma (jeugd) die liepen van 2007 tot 2013. Erasmus+ loopt van 2014 tot 2020.

HET SUBSIDIEDOSSIER

WELKOM IN DE GRUNDTVIG-FAMILIE

Eind augustus 2010 valt het verdict van het nationaal agentschap Epos in de bus, met een lovende brief over de hoog behaalde score. Het project is goedgekeurd. Het agentschap geeft duidelijk aan dat de personen met een handicap ‘lerenden’ zijn en moeten meegaan op uitwisseling, anders gaat het project niet door.

Zo had de projectgroep het in eerste instantie niet bekeken. Het vraagt wat herdenken en reorganiseren, maar al gauw is iedereen voor het idee gewonnen.

Op een startdag legt het nationaal agentschap van A tot Z alle rechten en plichten uit, verbonden aan het project. De ploeg ontmoet alle organisaties met een goedgekeurd project binnen de leerpartnerschappen en komt terecht in de zogenaamde Grundtvig-familie.

Het agentschap organiseert tijdens het project meerdere vormingsmomenten:

- Sealll evaluatie-methodes
- Validering van (in)formele kennis
- Disseminatie (verspreiding) van de eindresultaten.

KICK-OFF E-DIGNITIE

ELDERLY-DISABLED INTEGRATION GETS NEW INNOVATIVE TOOLS IN EUROPEAN SOCIETIES | OKTOBER 2010

Coördinatiemeeting in Bologna

“I have a question...”
 Oktober 2010 vindt in Bologna de eerste coördinatiemeeting plaats voor de praktische afspraken. Ann De Winter van Mediander neemt deel.

Ann De Winter: Ondanks de reputatie van de Italianen om steeds te laat te komen of te laat te beginnen, slagen we er deze keer in op tijd te starten. We hebben maar twee volle dagen, dus we moeten hard doorwerken.

We maken een goede start, herneemen de volledige projectinhoud en de afgesproken taken. Maar dan komt de eerste discussie op tafel. Vanaf welke leeftijd hoor je bij de ouder worden? Op de pensioenleeftijd van 65? Maar bij mensen met een verstandelijke handicap zet het verouderingsproces zich meestal vroeger in.

Na een discussie van meer dan uur komen we er uit. We gaan voor de leeftijd van 50+. De kogel is door de kerk, denk ik dan. Na een lange middaglunch – dat hoort er natuurlijk bij – start de vergadering opnieuw. Na tien minuten geeft een van de partners aan toch niet akkoord te zijn met de gestelde leeftijdsgrens... en hup, we zijn weer vertrokken voor een uur.

Op het einde van de dag heb ik het gevoel dat het alleen over de leeftijdsgrens is gegaan. Gefrustreerd bel ik naar Greet om mijn hart te luchten. Gelukkig voor haar heb ik het antwoordapparaat aan de lijn. Ik sluit mijn bericht af met de woorden: “Greet, maak je geen zorgen. Ik ben het kwijt nu, morgen gaan we door.” Ik laat je raden waarmee we de volgende dag beginnen. Inderdaad ....Gelukkig heeft toen een partner beslist dat 50+ de definitieve leeftijdsgrens is en dat we er niet meer op terugko-

men. Wonder boven wonder lukt dit. Het hele voorval is later een dankbaar onderwerp voor grapjes.

Het incident blijkt slechts een voorproefje. Tijdens de volgende coördinatiemomenten stelt steeds dezelfde partner op het einde van de vergadering de vraag: “I have a question ...” Op zijn minst vermoeiend.

GEORGES EN PIERRE IN GOEDE HANDEN BIJ HET GROTE PLEIN

TWEE BEWONERS VAN TER LINDE, GEORGES EN PIERRE, KREGEN DE KANS OM DEEL TE NEMEN AAN HET EUROPESE UITWISSELINGSPROJECT. NIET ZOMAAR IN DE RAND, MAAR ALS VOLWAARDIGE VERTEGENWOORDIGERS EN WOORDVOERDERS. HET GROTE PLEIN VERZORGDE DE COACHING.

Ilke van der Geest, begeleidster bij het Grote Plein, vertelt vrijuit.

Kennismaking

De eerste bijeenkomst leerden we mekaar kennen. Georges had ik al eerder op eendaagse vorming gezien, maar Pierre was mij nog onbekend. Tijdens een vergadering met hun begeleidster Annelies had ik al wat informatie gekregen. Een beetje tegen mijn zin eigenlijk, ik start liever onbevangen. Als mensen hun mening geven, heb je al meteen een beeld in je hoofd en dat beïnvloedt sowieso hoe je naar iemand kijkt en hem benadert.

De voorbereidende bijeenkomsten met Georges en Pierre hadden een vast stramien: landeninfo, de inhoud van het thema en praktische reisinfo. Per land hielden we dus drie bijeenkomsten.

Landeninfo

Bij 'landeninfo' kregen Georges en Pierre vorming over het gastland. Waar bevindt het land zich op de kaart? Welke taal spreekt men? Wat zijn de specialiteiten? Welke bezienswaardigheden zijn er?

Inhoud thema

Tijdens deze sessie verwerkten we het huiswerk, dat vooraf werd gemaakt met de aandachtsbegeleiding uit Ter Linde. Omdat er voor Oostenrijk nog geen huiswerk was, focuste ik mij eerst op 'ouder worden' in het algemeen. Ik ging na wat dat voor hen betekende. Daarna zochten we uit wat de ervaring van Georges en Pierre is met hun gezondheid en de gezondheidszorg.

Praktische reisinfo

De laatste sessie 'praktische reisinfo' vond altijd plaats kort voor het vertrek. De eerste keer gaf ik uitgebreid informatie over de luchthaven en reizen met het vliegtuig. In de bibliotheek had ik een mooi prentenboek gevonden over hoe je het vliegtuig neemt. Alles stond gedetailleerd uitgelegd, bijvoorbeeld hoe je door de veiligheidscontrole gaat of hoe je bagage wordt vervoerd.

Daarnaast overliepen we het programma. Georges en Pierre kregen ook een programmaboekje met pictogrammen.

Vijf landen in twee jaar tijd

Gedurende twee jaar bracht de internationale delegatie bezoeken aan Oostenrijk, Portugal, Frankrijk, België en Engeland. In elk land behandelde ze een thema over de 'kwaliteit van het leven' bij ouder worden: gezondheid, levensomstandigheden, werk en dagbesteding, en sociale netwerken. De slotconferentie in Engeland bracht de besluiten samen.

Uitwisseling

Vooraf professionele werkkrachten namen de uitwisselingsrondes op zich. Ze zorgden voor een inhoudelijke insteek, maakten kennis met de zorgorganisatie ter plaatse en brachten de resultaten van hun huiswerk in. Dankzij dit huiswerk kon iedereen in eigen land en organisatie vooraf reflecteren over het thema.

Vlaanderen was de enige partner die structureel volwassenen met een handicap betrof, zowel bij de voorbereiding, de uitwisseling, als de nawerking. We organiseerden binnen Mediander ook een leernetwerk 'ouderdom'. Zo dachten andere organisaties mee na. Ook het traject van de cliënten kreeg hier een plaats op de agenda.

LEERNETWERK

DE CORE BUSINESS VAN MEDIANDER

Het project had een sterk draagvlak nodig. Daarom creëerde Mediander in december 2010 een open leernetwerk met Ter Linde, De Lork, Begeleid Wonen Brussel, Zonnelied, De Klinkaard, Het Grote Plein, HUB, en Mediander als leernetwerkbegeleider. Zo konden de andere organisaties het project ook opvolgen, mee input geven en er info uit halen. Voor elk Europees bezoek stuurden ze een 'huiswerk' aan elkaar door over het te bespreken thema.

Wat is een leernetwerk?

Een leernetwerk is een vorm van leren. Lerenden komen samen rond een gezamenlijke interesse of thema en zoeken samen uit hoe ze zich in het thema verdiepen.

Een leernetwerk werkt zelfsturend. De deelnemers bepalen samen hoe vaak ze samenkomen, welke vorm van leren ze verkiezen, wie de vergadering leidt, wie het verslag maakt enzovoort.

Waarom een ondersteunend leernetwerk?

- Omdat we samen met andere organisaties het thema 'sociale netwerken' wilden uitwerken. We brachten in kaart wat de problemen zijn voor ouderen, welke drempels we ervaren en welke oplossingen er zijn.
- Omdat we de focus van het project vanuit een bredere maatschappelijke invalshoek wilden benaderen.
- Omdat ook andere (inter)-sectorale vormen van dienstverlening meer en meer geconfronteerd worden met ouder wordende personen met een verstandelijke beperking.

Waarom namen mensen deel?

- Omdat het een ruimer zicht gaf op de eigen praktijk.
- Omdat eigen vragen en ideeën een plaats kregen.
- Omdat er input kwam (of kon komen) over de landsgrenzen heen.

Ann De Winter, Mediander

We brachten in kaart wat de problemen zijn voor ouderen, welke drempels we ervaren en welke oplossingen er zijn.

THEMA GEZONDHEID EN AANGEPASTE VOORZIENINGEN **BEZOEK 1:** **WENEN** (Oostenrijk) februari 2011

Vliegtuigraam kapot

Het eerste bezoek is altijd het spannendste. Op weg naar Oostenrijk beleefden we ons eerste avontuur. Ruim twee uur te vroeg stonden we al op de luchthaven, op aandringen van Annelies. Ze wou terecht rustig inchecken met Georges en Pierre. Maar onze vlucht bleek geannuleerd. Het vliegtuig had een gebroken raam. Daarom vertrokken we pas een uur later. En zo moesten we meer dan drie uur op de luchthaven zien door te brengen.

Het lange wachten bleek voor Georges en Pierre een hele beproeving. Ze waren al zo zenuwachtig voor de reis. Gelukkig gaf de luchtvaartmaatschappij eet- en drinkcoupons. In het restaurant genoten we van het mooie uitzicht op de opstijgende en landende vliegtuigen.

Ilke van der Geest

Een overvraagde octopus

In Wenen kwamen delegaties van de vijf Europese partners samen rond het thema gezondheid en aangepaste voorzieningen. De deelnemers voor Vlaanderen waren Georges en Pierre als self advocates, hun coach Ilke van der Geest van Het Grote Plein, Annelies Scherrens als begeleidster in Ter Linde en Ann De Winter van Mediander.

Pierre: “Ik ben wel bang om op reis alleen te zijn. Het is goed dat de begeleiding constant bij ons was.”

Het programma in Oostenrijk bestond vooral uit luisteren naar lezingen. Bovendien was er geen programma op maat voor self advocates als Georges en Pierre. Gelukkig bezocht de groep ook een ziekenhuis met een speciale afdeling voor doven, en een voorziening op maat van ouderen met een verstandelijke beperking.

Georges: “Er is een afdeling in het ziekenhuis gespecialiseerd in het werken met mensen met een handicap. Ik vind dit goed. In Oostenrijk hebben mensen een soort SIS-kaart waarop ook staat dat ze een beperking hebben. Zo weten de dokters dit meteen. We vinden dit goed. Ook in België zouden dokters moeten leren hoe om te gaan met mensen met een beperking. In Oostenrijk valt de speciale hulp voor mensen met een handicap weg op de leeftijd van 65 jaar. We vinden dit niet goed.”

Tijdens de lezingen vertaalde Ilke van Het Grote Plein zo veel mogelijk voor Georges en Pierre. Dat bleek haast een onmogelijke opdracht. De lezingen waren niet op hun maat. Het vraagt al uiterste concentratie om een Engelse lezing zelf te begrijpen. Laat staan dat je tegelijkertijd de inhoud begrijpbaar moet vertalen voor self advocates. Ilke waande zichzelf een overvraagde octopus. Door het hoge tempo kon ze enkel de rode draad van de lezingen doorgeven aan Georges en Pierre.

Pierre: “Het is lastig dat er andere talen gesproken worden en dat we die niet verstaan. Het is wel goed dat er voor ons vertaald wordt.”

Georges: “De vergaderingen met de professionelen duren lang. Het is goed dat er niet te veel lege momenten waren. Het is goed dat we op voorhand waren voorbereid.”

Self advocates aan het woord

Bij gesprekken en reflectiemomenten verliep het vlotter. Ook al zaten Georges en Pierre er soms schijnbaar nutteloos bij, toch bleken ze te genieten van ‘het deel uitmaken’ aan dit project. Na aandringen bij de organisatie van Oostenrijk kregen Georges en Pierre vijftien minuten tijd om via een interview te vertellen wat zij hadden geleerd. Ilke stelde vragen aan Georges en Pierre en zij antwoordden. Ilke vertaalde alles naar het Engels.

Georges en Pierre: “Het was tof dat we ook iets mochten naar voor brengen.”

Beiden waren fier over hun bijdrage. Georges is het gewoon om voor een groep te praten, maar Pierre niet. Toch was hij heel gemotiveerd om te antwoorden en zijn mening te geven. Ze gaven aan dat ze het jammer vonden dat er niet meer self advocates bij het project betrokken waren.

Pierre: “Jammer dat andere landen ook geen cliënten meehadden.”

De overige landen antwoordden dat ze onze visie deelden van nothing about us, without us en engageerden zich om ook self advocates te betrekken. En inderdaad, bij de volgende bezoeken kwamen er uit Portugal, Frankrijk, Oostenrijk en Italië self advocates mee.

Georges en Pierre gaven aan dat ze een programma op maat verkozen boven een gezamenlijk programma. Ilke stelde voor om voortaan in twee groepen te werken: een voor self advocates en een voor professionelen, waarbij de twee elkaar een paar keer ontmoeten voor uitwisseling en reflectie.

Georges: “Ik wil niet langer dan vier dagen gaan. Ik wil opnieuw meegaan.”

Pierre: “Het was wel vermoeiend. Ik wil volgende keer opnieuw meegaan.”

THEMA LEVENSONOMSTANDIGHEDEN: HOE LEVEN WIJ? BEZOEK 2: LISSABON (Portugal) juni 2011

Met Georges en Pierre, begeleidsters Annelies Scherrens en Sonja Tiels uit Ter Linde, Ilke van der Geest van Het Grote Plein en Ann De Winter van Mediander.

Een dag extra

Ter Linde besliste in samenspraak met Georges en Pierre om een dag extra te gaan zodat ze de stad konden bezoeken. In Wenen was daar niet echt tijd voor geweest en dat vonden we best jammer. Georges en Pierre gingen akkoord. Georges gaat niet zo graag lang weg. Hij wil wel enkele dagen op uitstap gaan, maar een week zou voor hem te lang zijn.

Georges: “De vorige keer was vier dagen maar toen hebben we niets van Wenen gezien. Ik wil zeker niet langer dan vijf dagen gaan.”

Tijdens de voorbereidende bijeenkomsten liet Ilke van der Geest hen kiezen uit de bezienswaardigheden. Ze besloten om het kasteel van Sint-Joris te bezoeken.

Vergadering self advocates

In Wenen hadden Georges en Pierre twee voorstellen gedaan: andere mensen met een beperking betrekken en in twee groepen werken, professionelen en gebruikers apart. Deze keer hadden ook andere landen gebruikers meegebracht. Dit vonden Pierre en Georges wel leuk. Ze spraken helaas een andere

taal en veel van deze mensen waren geen ouderen. Dat verraste Pierre en Georges. Gelukkig hadden de deelnemers wel zin om over het thema te praten.

“De groep is nu wel groter dan in Wenen. Dit vind ik niet zo leuk.”

Zo heeft ook Ilke het ervaren. Zij was in eerste instantie vrij kritisch over de vergadering van self advocates. Het afgesproken thema was ‘levensomstandigheden’. Maar in werkelijkheid ging het over ‘kwaliteit van het leven’ en ‘rechten van mensen met een beperking’. Dat stelde haar wat teleur. Ze had het gevoel dat het onderwerp niet diep genoeg was behandeld, dat ‘ouderdom’ te weinig aan bod kwam. Georges deelde haar mening.

Georges: “Het onderwerp van de vergadering was ‘hoe leven wij?’ Dit is een goed onderwerp. De voorbereidingen die we kregen voor Portugal, waren goed. Dit helpt om te vertellen op de vergadering. Tijdens de vergadering werd er wel gepraat over ouder worden, maar heel heel weinig. Dit mag meer aan bod komen.”

Bij het einde van het project besluit Ilke dat de organisatie in Portugal echt haar best heeft gedaan om een programma voor self advocates te voorzien. Dat heeft ze beseft toen ze zelf het programma in België moest

organiseren, iets wat Frankrijk bijvoorbeeld niet deed.

Bezoeken

De tweede dag bezocht de groep een voorziening voor mensen met een zware mentale en/of fysieke beperking. Op de eerste verdieping van de voorziening woonden dan weer ouderen. Deze ouderen hadden geen mentale beperking.

Georges en Pierre: “Op de tweede verdieping was er een afdeling met veel miserie waar alleen maar verplegenden werken. Het was een klein groepje ouderen zonder mentale beperking.” “De mensen konden er weinig en hadden veel verzorging nodig. Er lagen mensen die een hartaanval gehad hebben.”

Daarna bezochten ze een appartement waar zes mensen met autisme en/of beperking woonden. Wat vooral opviel was dat de inwoners geen eigen kamer hadden.

Georges en Pierre: “De keuken en de twee badkamers waren goed. Het appartement was mooi ingericht. De mensen sliepen met twee of drie op een kamer. Ik zou niet graag samen slapen met iemand anders.”

Conclusies over ‘Levensomstandigheden’ op de laatste dag via powerpoint gepresenteerd door alle self advocates.

- We denken aan onze toekomst en we maken ons zorgen over familie, tewerkstelling, pensioen, woonplaats,...
- We hebben rechten en de meesten kennen hun rechten.
- Al onze rechten zijn beschermd door de wet.
- Wij kunnen onze mening geven over dingen die ons aanbelangen.
- We weten dat we meer steun nodig hebben als we ouder worden, dat we meer gebruik moeten maken van

het gezondheidssysteem. Het systeem moet aangepast worden aan onze noden en daarbij financiële steun krijgen van de staat.

- Er zijn verschillende terreinen van ‘levensomstandigheden’: onafhankelijkheid, samenleven met ouders, residentieel.
- Sommigen onder ons willen alleen leven, sommigen in instellingen. Alleen leven is soms eenzaam, we hebben vrienden en familie nodig. In ons eigen appartementje hebben we

- ondersteuning nodig voor boodschappen, koken,...
- We hebben steun van de familie nodig om onze wensen te volbrengen.
- Een vriend(in) hebben is belangrijk voor ons. Vrienden geven ons leven meer betekenis. Ze maken ons gelukkig.
- In onze vrije tijd gaan we graag eens op vakantie met familie of een organisatie, doen we een sportactiviteit, gaan we langs bij onze familie.

THEMA VRIJE TIJD & ACTIVITEITEN BEZOEK 3: GÉRARDMER (Frankrijk) oktober 2011

Met Georges en Pierre, begeleidsters Annelies Scherrens en Bettina Van Lembergen uit Ter Linde, Ilke van der Geest van Het Grote Plein en Ann De Winter van Mediander.

Frankrijk voelde wat vreemd aan. De self advocates hadden geen huiswerk gekregen. Het programma bleef bovendien zeer vaag. Ilke wist helemaal niet wat ze kon verwachten, laat staan hoe ze Georges en Pierre kon voorbereiden.

Voor de self advocates was er slechts één activiteit voorzien. Wel leuk, maar ze had niets met het thema te maken. In groep bezochten Georges en Pierre een museum waar ze leerden drukken. Met een oude drukpers mocht iedereen zijn eigen tekening maken. Pierre vond deze uitstap geweldig. Hij was heel fier op zijn werk. Hij had heel snel onder de knie hoe de drukpers werkte, in tegenstelling tot Georges. En toen Georges bijna een stap vergat bij het drukken, wist Pierre 'Georgeske' te helpen.

We brachten ook een interessant bezoek aan de werking van A.P.E.M.H. (Association des Parents d'Enfants Mentalement Handicapés) in Luxemburg.

Tijdens de rest van het bezoek werden de self advocates bij de professionelen gezet en verviel de aanpak in het scenario van Oostenrijk. Terug naar af. De lezingen wisselden af met toneelstukken en liedjes van personen met een verstandelijke beperking. Geen meerwaarde voor de aanwezige self advocates. De stukken waren in het Frans, werden in het Engels vertaald door een tolk, maar de inhoud bood niet veel bijzonders.

Het oordeel van de self advocates

GOED

- De bezoeken in het algemeen, vooral het bezoek aan Luxemburg was heel positief.
- De mogelijkheid om een inkomen te krijgen is aantrekkelijk: een soort loon voor het werk 'onderhoud en strijk' in de dagbesteding.
- Zien en horen wat er in andere landen gebeurt.
- Sommigen vinden het OK om met professionelen samen te zitten tijdens de sessies.

MINDER GOED:

- De onderlinge uitwisseling tussen self advocates.
- De communicatie was door de verschillende talen heel moeilijk.
- Samenzitten met professionelen was soms echt saai. Dat moet meer aangepast worden.

De conclusies van de professionelen over het thema vrije tijd

In iedere land werden op het einde van het bezoek conclusies gemaakt.

Oostenrijk

Wat is het onderscheid tussen 'ouderen' en 'echte ouderen'? De echte thema's over 'ouder worden'

zijn weinig aan bod gekomen. We mogen niet in de val trappen om leeftijden te plakken op 'oud' worden. Laat ons gewoon omgaan met elke ouder wordende en hulp geven volgens zijn behoeftes.

Portugal

Zij wilden meer leren over 'de ouderen' en hoe ermee om te gaan.

Engeland

Luxemburg had een goede uitbouw van dagbesteding en specifieke woongelegenheden voor ouderen. Een deelnemer miste een beetje de typische behandeling van de ouderenproblematiek. De Belgische inbreng was hierop een uitzondering.

Luxemburg

Het was wel goed dat elk land nu één thema voorbereidde.

België

De cliënten gaven aan dat het belangrijk is dat er voor hen een aangepast programma komt. Het was opmerkelijk hoe de cliënten van Frankrijk tijdens de vergaderingen stilletjes voor zich uit zaten te staren en hoe ze open bloeiden toen ze hun werk konden tonen.

TUSSENTIJDSE EVALUATIE MET SEALLL ALDEN BIESEN

DE BELASTINGBETALER DRAAGT BIJ AAN DE EUROPESE MIDDELEN. DIE MIDDELEN WIL HET GRUNDTVIG-AGENTSCHAP OPTIMAAL BESTEDEN DOOR DE DEELNEMENDE ORGANISATIES TE ONDERSTEUNEN. DAAROM KONDEN WE DEELNEMEN AAN EEN VORMING OVER ZELFEVALUATIE: SEALLL SELF EVALUATION IN LIFE LONG LEARNING. HIERVOOR KWAMEN WE TWEE DAGEN SAMEN IN ALDEN BIESEN MET DEELNEMERS UIT TWINTIG ORGANISATIES.

Greet Bonner, coördinator van Huis Ter Linde, nam deel aan de sessie. Ze deed waardevolle inspiratie voor de eigen organisatie, maar stelde ook des te scherper de tekortkomingen van het Europese project vast:

- Elke partner heeft een andere agenda.
- Taalgebruik vormt een ernstig probleem.
- De expertise van de verschillende landen is niet altijd zo spectaculair als men ze had voorgesteld. Vooral de Vlamingen blijken te bescheiden.
- De input die iedereen levert, is zeer verschillend.
- Er is inhoudelijk te weinig geleerd. De leermomenten waren te beperkt en werden te weinig benut.

Via enkele van de aangeleerde methodieken hielden we met onze projectgroep een evaluatie op vier niveaus:

1. Organisatie: Heeft Huis Ter Linde de drie doelen behaald?
  - Inhoudelijke kennis verwerven
  - Ervaring opdoen met een Europees project
  - Financieel uit de kosten komen
2. Begeleiders
3. Personen met een handicap
4. Leernetwerk

Het Agentschap verwachtte dat we deze SEALLL-methode ook met de Europese partners zouden realiseren, maar dat leek niet realistisch. Zij hadden er nog nooit van gehoord. Alles uitleggen zonder het zelf onvoldoende in de vingers te hebben is gedoemd om te mislukken.

HET SUBSIDIEDOSSIER

RAPPORT TUSSENTIJDSE EVALUATIE VOOR HET AGENTSCHAP EPOS VLAANDEREN

Eind 2011 dient Mediander het tussentijds evaluatierapport in voor dit Grundtvig-project. Het agentschap vraagt informatie over de reeds afgewerkte inhoud, het afgelegde proces met de projectpartners en hoeveel mensen al zijn mee geweest op uitwisseling. De papiermolen valt behoorlijk goed mee. Elke Europese partner schrijft zijn eigen evaluatie en dient deze in bij het agentschap in eigen land.

THEMA SOCIAAL NETWERK ONTVANGST VAN DE PARTNERS IN BELGIË

maart 2012

UIT DE SEALL-EVALUATIE KWAM NAAR BOVEN DAT DE VLAAMSE DELEGATIE ZELF MEER INHOUD WILDE AANBIEDEN VOOR DE MEETING IN VLAANDEREN. SAMEN MET HET LEERNETWERK WERKTE ZE EEN TWEEDAAGS PROGRAMMA UIT ROND NETWERKEN VAN OUDER WORDENDE PERSONEN MET EEN HANDICAP. GEEN BEZOEKEN MEER, MAAR VERDIEPEN IN DE INHOUD. DE STEVIGE LOGISTIEKE ONDERSTEUNING VAN MEDIANDER EN HET GROTE PLEIN MAAKTEN DAT DIT EEN STERKE MEETING WERD, DEUGDDOEND VOOR IEDEREEN.

Programma voor de cliënten

- Stadsbezoek aan Mechelen
- Het verhaal van Georges en Pierre over hun sociaal netwerk
- Resultaten van het huiswerk
- Lezing door Karel De Corte en reflectie
- Conclusies

Vorbereiding

Voor het programma deed Ilke een beroep op Georges en Pierre, geen gemakkelijke opdracht voor hen. Ilke gaf verschillende keuzemogelijkheden, maar kiezen is niet evident. Het plan om een van hun dagbestedingen te bezoeken werd afgevoerd. De meerwaarde was onvoldoende. De verplaatsing en het tijdsverlies zouden niet opwegen tegen de inhoud.

Georges en Pierre wilden wel hun sociaal netwerk voorstellen. Ilke wilde hen zelf met een fototoestel hun sociaal netwerk in beeld laten brengen. De kwaliteit van de foto's maakte niet uit. Georges en Pierre vonden dit idee te gewaagd. Een fototoestel bedienen konden ze niet, en aan mensen de vraag stellen om een foto te mogen nemen vonden ze een te grote stap.

Annelies, begeleidster in Ter Linde, ging met hen mee foto's trekken. Daarmee maakte Ilke een presentatie voor Georges en Pierre. Als voorbereiding op het Europese bezoek oefende ze de presentatie met hen in.

Dag 1

Georges kan goed lezen. Dus had Ilke voor hem een document opgemaakt dat hij kon aflezen. Pierre kan niet lezen, met hem hield Ilke een interview en toonde ondertussen de foto's. De getuigenissen van Georges en Pierre stonden al vertaald op de presentatieslides.

De eerste methode bleek minder geslaagd. Aflezen klinkt heel gemaakt en saai. Een interview komt veel spontaner over.

Na de presentatie overliep de groep de resultaten van het huiswerk. Er volgden reflectievragen over hoe zij zichzelf zagen ouder worden. Hoe wil je wonen? Welke dagbesteding wil je? Het opzet was om niet aan de oppervlakte te blijven, maar diep te gaan.

Dag 2

De tweede dag luisterden we naar een presentatie van Karel De Corte. Hij werkt als orthopedagoog in Den Dries te Evergem en is specialist in 'Gentle Teaching' en 'het Emancipatorisch en Methodisch Kader'. Hij slaagde erin om zijn verhaal over te brengen bij

cliënten en professionelen. Daarna volgde een reflectiemoment. Tine, educatief medewerkster van Het Grote Plein en Joke, begeleidster van Ter Linde, hielpen met de begeleiding.

Ondertussen participeerde Ilke aan een vergadering over de bijeenkomst in Engeland. Een vergadering die vooral uitmondde in een discussie over het vertaalwerk dat in Engeland zou plaatsvinden voor de Italianen en Fransen. De kern van de zaak 'Hoe laten we de self advocates maximaal aan bod komen?' kwam amper ter sprake.

In de namiddag wilde we de belangrijkste conclusies van de twee dagen bundelen. De begeleiding van Portugal vond dit een minder goed idee. De vorige dag hadden de self advocates van elk land al vijf minuten de tijd gekregen om één conclusie van de dag op te schrijven en dit in een korte presentatie aan de professionelen te brengen. Portugal vond deze conclusies voldoende. Na aandringen werkte de begeleidster toch mee.

De laatste namiddag mondde uit in een klein slagveld. De samenwerking liep stroef. De Italiaanse delegatie was volop aan het schrijven, maar communiceerde niet over de inhoud. Plots bleek vertaalwerk naar self advocates niet meer nodig. Het werd een overleg

tussen begeleiders. We maakten hen hierop attent, maar zonder resultaat. We botsten op het fundamentele probleem dat het van bij de start niet duidelijk was of en hoe self advocates betrokken zouden worden. Wat voor Het Grote Plein, Ter Linde en Mediander evident leek, was dat niet voor de andere delegaties. Al bij al was iedereen tevreden over de inhoud van de presentatie. Dezelfde presentatie zou ook gebruikt worden in Engeland tijdens de disseminatie.

Communicatie self advocates

Tijdens vorige edities bleef de communicatie tussen de self advocates uit de verschillende landen wat steken. Ilke ontwikkelde een postsysteem. Iedereen kreeg een envelop en schreef zijn naam erop. Deze enveloppen hingen aan een muur. Ze vroeg om één keer een bericht te sturen naar minstens één iemand. Een Italiaanse jongen benutte deze kans om de begeleidster van Portugal het hof te maken.

Georges en Pierre kregen beiden ook een briefje. Pierre had hier niet zoveel interesse in. Georges was wel blij met zijn post en vroeg om terug te schrijven. Later vroeg hij ook naar een gesprek met zijn Franse correspondent. En deze bracht hem effectief een bezoek. Annelies heeft toen het vertaalwerk op zich genomen.

In dat opzicht was het opzet zeker geslaagd. Maar het systeem vroeg goodwill van de begeleiding. Ilke had maar één keer gevraagd een bericht te schrijven en voor de meesten is het dan ook bij dat ene bericht gebleven. De begeleiding kan hierin sterker stimuleren.

Conclusies over 'sociale netwerken'

door self advocates Georges en Pierre

Als we ouder worden is het moeilijk om

NIEUWE MENSEN TE ONTMOETEN

- omdat we niet makkelijk uit huis kunnen.
- omdat we moeilijker een babbel aangaan.
- omdat we voelen dat we minder geaccepteerd worden.

VRIENDSCHAPPEN TE ONDERHOUDEN

- omdat vrienden soms veraf wonen.
- omdat we zelf niet meer zo mobiel zijn en hulp nodig hebben.
- omdat we minder zin hebben om weg te gaan.
- omdat we soms de mogelijkheden verliezen om te communiceren.

MAAR

We hebben wel **meer** behoefte om onze vrienden en familie te zien. We hebben de steun van vrienden, familie en hulpverleners echt nodig. We moeten tijd nemen om de relaties te verstevigen tussen personen met een handicap en hulpverleners.

We houden niet van het woord cliënt. We zijn gelijken. Het gebeurt nog steeds dat professionelen beslissingen voor de cliënt neemt in plaats van hem te helpen beslissen. Geef ons hiervoor ook de nodige tijd.

Professionelen en personen met een handicap moeten blijven samenwerken om zo samen nieuwe inzichten te verwerven, samen te leren.

Programma voor professionelen

Dag 1

Als opstart kregen we een uiteenzetting van Onze nieuwe toekomst, een beweging van en voor mensen met een verstandelijke beperking. Ze laten zien dat ze mensen zijn met eigen mogelijkheden. Ze bestrijden het onrecht en verdedigen hun mensenrechten, in samenwerking met prof Elizabeth De Schauwer, docent aan de universiteit Gent, vakgroep orthopedagogie.

Daarna konden we kiezen uit drie workshops voor verdieping in kleine groep.

- Voorstelling van het concept woonzorgzone door De Lork
- Voorstelling van de De Achtkanter, een voorziening voor volwassenen met een verstandelijke beperking
- Voorstelling van het project 'cultuurparticipatie' van de stad Geel en Het Grote Plein

In het plenum achteraf deelden we de indrukken van de dag.

Dag 2:

Als inleiding lichtte Karel De Corte zijn emancipatorisch denkkader toe aan de self-advocates en de professionelen samen. Daarna volgde een reflectiemoment.

In de namiddag stonden er weer drie inhoudelijke workshops op het programma.

Er was de keuze tussen:

- Ouder worden & inclusie !?
- Levensplanning
- Thuis ouder worden

HET SUBSIDIEDOSSIER

EINDRAPPORT

In november 2012 dient Mediander het eindrapport in. Het is een meer omvattend dossier dan de tussentijdse evaluatie, maar al bij al valt het goed mee. Iedere partner zorgt ervoor dat alle documentatie van de uitwisseling die hij/zij organiseert, digitaal beschikbaar is.

Italië, Oostenrijk en Engeland zetten hun schouders onder het bundelen en schrijven van de besluiten. We komen tot een mooi geheel. En dan afwachten of het nationaal Grundtvig-agentschap het aanvaardt en wij onze laatste centen uitbetaald krijgen.

In het enthousiasme op het einde van het project komen we op het idee om een publicatie te maken. Dit is ons eerste project en we hebben er zo veel uit geleerd dat we het willen delen. Misschien is het een zetje om anderen over de drempel naar een Europees project te zetten.

HET SUBSIDIEDOSSIER

CONTROLE EINDRAPPORT

Er komt een mail met het heuglijke nieuws dat we geselecteerd zijn door het nationaal agentschap Epos om het E-Dignitieproject verder door te lichten en te controleren.

Het agentschap geeft een leidraad en een invul tabel. Per uitwisseling moeten we van elke deelnemer kunnen bewijzen dat hij is mee geweest, de vergaderingen gevolgd heeft enz.

Bijvoorbeeld Pierre was mee naar Portugal. Bovenop de facturen van vliegtuig, hotel, restaurants, programma, aanwezigheidsattest, ontvangen materiaal moet bewezen worden dat hij er effectief is geweest. Ook de instapkaart van het vliegtuig moet in het dossier. Maar zat Pierre écht op het vliegtuig? Dus nog een foto van Pierre op het vliegtuig. En was Pierre écht aanwezig op de vergaderingen? Gelukkig is er een foto van hem tijdens de vergadering. En zo gaat het nog even door.

Een goede raad: klasseer vanaf het begin alles per deelnemer. Wij volgden aanvankelijk een systeem per uitwisseling, maar niet per deelnemer. En dan is er veel werk aan de winkel om het anders te ordenen.

Alles gaat de post op en dan is het wachten op mogelijke vragen. Die komen ook, het zijn er maar enkele, en hier en daar nog een verduidelijking. En dan komt het verlossende antwoord. Het eindverslag is goedgekeurd en het resterende bedrag wordt volledig uitbetaald.

EVALUATIE & AFSLUITING BEZOEK 4: NEWCASTLE (Groot-Brittannië) juni 2012

De evaluatiemeeting vond plaats in Groot-Brittannië. Deze keer namen ook de coördinator van Ter Linde en collega's van het leernetwerk deel om na te denken over een mogelijk vervolg. Binnen de voorziening Ter Linde was er weinig animo over de resultaten. Die waren toch maar zeer beperkt.

Drie dagen later klonk het helemaal anders. De groep verzamelde wat ze had geleerd, en focuste hierbij niet enkel op inhoudelijke kennis over ouder wordende cliënten. Resultaat: alle ervaringen samen maakten van het project een succesverhaal, zij het met bijsturing in de toekomst.

ALGEMENE OVERWEGINGEN

“We hebben geleerd dat we ook voor ouder wordende cliënten een aanpak op maat van het individu moeten handhaven en het individu centraal stellen.”
“We gaan voor ECHTE inclusie, ook in de maatschappij. Dat vraagt ook een mentaliteitswijziging bij ander mensen.”

DE IMPACT VAN HET PROJECT OP DE ORGANISATIE VAN TER LINDE

- We werken verder aan gemakkelijk-lezen boeken.
- We bouwen onze infrastructuur voor oudere inwoners uit met bijvoorbeeld activiteitenruimtes.
- We zoeken andere activiteiten, speciaal voor ouderen.
- We denken na hoe we onze cliënten informeren over de veranderingen in onze organisatie, over onze nieuwe visie op wonen in Ter Linde voor ouder wordende cliënten.

WAT DOET OUDER WORDEN MET EEN PERSOON MET VERSTANDELIJKE BEPERKING?

EEN SCHEMATISCH OVERZICHT

	cliënt zelf	organisatie dienst	personeel/ opleidingen	breder maatschappij
GEZONDHEID (Oostenrijk)	<ul style="list-style-type: none"> • Verantwoordelijkheid nemen voor eigen gezondheid. Gezondheid is een deel van het leven en moet al van bij de opvoeding aan bod komen • Engagement = betekenisvol legaal en ethisch alert zijn • 'Informed consent' 	<ul style="list-style-type: none"> • Easy-to-read-policy • Zoektocht 'speciaal huis versus algemene huizen' • Overall vragen verpleeghand. (nood goede interne indexering) • Nood aan verpleegkundige activiteit • Omkadering met belangrijke mensen uitbouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • extra info basis geneeskunde • vraag naar transparantie • extra training in gezondheidskwesaties voor eigen personeel • extra training voor medisch personeel en dokters • driehoeksrelatie tussen familie, cliënt en organisatie. Zij vormen een geheel. 	<ul style="list-style-type: none"> • actief zoeken naar vrijwilligers, familie betrekken voor goedkope zorg als aanvulling op de professionele dienstverlening • Bewustmaking: 65+ betekent niet het einde van de mentale beperking
LEEFOMSTANDIGHEDEN (Portugal)	<ul style="list-style-type: none"> • Individu centraal plaatsen in denken, plannen en handelen • Oplossingen 'op maat' aanbieden 	<ul style="list-style-type: none"> • nood aan verscheiden aanbod aan 'wonen' • ook hulp bieden in bestaande sociale netwerken 	<ul style="list-style-type: none"> • hulp 'leven, wonen, ...' in ondersteuningsplan • familie niet vervangen, maar aanvullend werken • echt luisteren naar cliënten 	<ul style="list-style-type: none"> • echte inclusie, ook in het beleid 'Nothing about us without us' • engagement van personeel: forum 'ouderwordende mensen met een mentale handicap' creëren • steeds opnieuw initiatieven starten en verder uitdagen
DAGINVULLING (Frankrijk + Luxemburg)	<ul style="list-style-type: none"> • keuze bij invulling van activiteiten • activiteiten op maat • mogelijkheid tot loon voor sommige activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • nood aan geschikte ruimtes, personeel en budget voor activiteiten 	<ul style="list-style-type: none"> • specialisatie in 'activiteiten geven' is soms aangeraden 	<ul style="list-style-type: none"> • zelf ontmoetingen organiseren met activiteiten als bloemenverkoop, sociaal restaurant.
SOCIAAL NETWERK (België)	<ul style="list-style-type: none"> • Netwerken vallen weg • Zelfrespect vermindert • Dit heeft mogelijk invloed op het gevoel van levensvreugde. • Emotionele steun bieden bij deze gevoelens van verlies. 	<ul style="list-style-type: none"> • Samenwerken met andere organisaties voor ouderen • Middelen voorzien om netwerken met cliënten uit te bouwen 	<ul style="list-style-type: none"> • Onderhouden van bestaande netwerken en uitbouwen van nieuwe • Al op jongere leeftijd de cliënten stimuleren om een netwerk op te bouwen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Deelnemen in de maatschappij vergt een open mentaliteit • Belangrijk om andere oudere mensen in maatschappij te ontmoeten. • strijd tegen onwetendheid en terughoudendheid van het normale publiek • goede contacten maken met lokale autoriteiten

EVALUATIE: WE HEBBEN VEEL GELEERD

HET PROJECT VERLIEP MET VALLEN EN OPSTAAN. ZO GAAT DAT ALS JE AL DOENDE LEERT LOPEN. HEEL NORMAAL. HET BELANGRIJKSTE IS OM ERUIT TE LEREN. IN DE EVALUATIE LEGT ELKE ORGANISATIE EN MEDEWERKER EIGEN ACCENTEN EN FORMULEERT ALGEMENE AANDACHTSPUNTEN VOOR TOEKOMSTIGE PROJECTEN.

De aanbevelingen van Mediander Ann De Winter

Bij de start vliegen er duizend-en-een dingen door je hoofd. Waar beginnen en hoe alles in goede banen leiden? Het was ook voor ons een hele klus. Deze checklist biedt alvast een leidraad bij de opstart.

Organisatie

Sluit het projectidee aan bij wat leeft in je organisatie? Is er enthousiasme in je organisatie om buiten de landsgrenzen te gaan? Is er een intern draagvlak? Zijn er voldoende financiële mogelijkheden? Want ondanks de subsidies moet je als organisatie altijd zelf iets bijdragen. Wil er een medewerker trekker zijn voor het project? Heb je JA geantwoord op elk van deze vragen? Goed zo, ga dan aan de slag.

Partnerschap

Vorm je een beeld van de partnerorganisaties. Voer een voorbereidend bezoek om alle partners rond de tafel te brengen en elkaar te leren kennen. Zoek uit wat ieders vraag is en mogelijke bijdrage.

Spreek duidelijke engagementen uit. Wat verwacht de coördinator van het project? Wat verwacht je van elkaar? Maak afspraken over de taalkeuze (Frans en/of Engels?) en hoe de vertaling gebeurt.

Coördinator van Huis Ter Linde Greet Bonner

Oordeel

Onze deelnemers met een handicap hebben het project als zeer positief ervaren. Maar taal is een grote barrière. Kunnen we dit oplossen? In onze begeleiding moeten we vooronderstellingen over cliënten echt opzij durven zetten, ook in zo'n 'risicovol' verhaal. Anders ontnemen we kansen. Deelname van begeleiders aan een leernetwerk heeft een enorme meerwaarde. Zo hebben we collega's uit andere voorzieningen op een meer ongedwongen manier leren kennen. Er is een netwerk uitgebouwd om op lange termijn ook rond andere thema's samen te werken. Er is een verbreding van de horizons, flexibiliteit en relativering gekomen. Aanvankelijk was er binnen onze eigen voorziening weinig animo over de resultaten. Maar toen we alle ervaringen verzamelden, niet enkel de inhoudelijke kennis, bleek het hele project een succesverhaal. De aanzet

voor bijsturingen in de toekomst is gegeven. We wilden te veel inhoud leren en legden te weinig nadruk op andere vorming en ontwikkeling als mens. De inhoudelijke doelstellingen van Ter Linde waren te groot voor deze vorm van Europees project. We wilden inhoudelijke kennis opdoen en nieuwe inzichten verwerven. Maar eigenlijk is het een uitwisseling ter kennismaking. Om nieuwe inzichten te verwerven hebben we een ander soort project nodig met ook personeelssubsidies. Maar dan zijn ook de resultaatsverwachtingen van de overheid groter. De verwachtingen van het Epos-agentschap zijn te hoog: het betrekken van cliënten in een project als dit, vergt heel wat personeelsinzet die je binnen zulks project niet gefinancierd krijgt. Dit vraagt te veel binnen deze subsidielijns. We hadden ook een groter engagement van de partners in het project verwacht. De voorziene 3.8u personeelsinzet per week was onvoldoende om het project te kunnen dragen en uitwerken. 7.6u is een minimum voor deze samenwerking. Verbreding van het draagvlak kwam er door de werkgroep over andere werkingen heen te brengen via het intern leernetwerk en de werkgroep 'ouder wordenden'. Mediander heeft een grote rol gespeeld, ook buiten het leernetwerk. Als je organisatie zelf weinig tijd kan

vrijmaken voor het project, kan je het niet op eigen kracht. De methodieken van Het Grote Plein boden een echte meerwaarde.

Aanbevelingen voor de toekomst

- Bepaal zelf je eigen doelstellingen en die voor de cliënten.
- Zoek de doelstellingen niet te hoog. Dat vraagt een project van langere duur.
- Zorg bij de opstart voor een duidelijke en gedragen projectomschrijving en gezamenlijke doelen met voor iedereen dezelfde betekenis.
- Maak voldoende personeelstijd vrij.
- Niets gaat vanzelf. Een Europees project stuurt zichzelf niet. Voorzie een regelmatig overleg met een kleine kerngroep om alles in goede banen te leiden, zoals de voertaal respecteren of de werkvorm aanpassen.
- Maak op voorhand duidelijke afspraken: Wat is ieders inbreng?
- Taalgebruik. Voorzie vertalingen voor wie de projecttaal niet spreekt.
- Maximaliseer de leermomenten, tijdens de onderlinge bezoeken, maar ook tussendoor.
- Werk met huiswerkopdrachten.
- Zet een leernetwerk op. Het is een goede medespeler om info te bundelen en om de meeting in eigen land mee te dragen.
- Bereid de uitwisseling en taalbarrière goed voor met de cliënten. Voorzie voldoende fotomateriaal, zoek uit hoe je hen nog meer kan betrekken.
- Evalueer ook tussentijds (SEALLL).

Projectleidster uit Huis Ter Linde Annelies Scherrens

Goed bezig?

Ik had werkelijk gehoopt om info mee te pikken over hoe het er elders aan toe gaat, en om onze ervaringen te delen met andere buitenlandse

organisaties. We engageerden ons voor de oprichting van een leernetwerk, we startten intern een werkgroep,... We zouden er echt ideeën uithalen.

Gaandeweg leerden we dat de andere organisaties geen achterban hadden, of niet zo veel tijd staken in de voorbereidingen. We moesten onze verwachtingen bijsturen.

Wat we wel zagen: wij waren vooraf al goed bezig en we zouden intern veel aan het project hebben, samen met de parallelle werkgroep en het leernetwerk. Het was een stuwende kracht om steeds bezig te zijn met het voorbereidende huiswerk en er werd al eens een insteek gegeven waar we zelf nog niet bij hadden stilgestaan.

We leerden vooral ook veel uit de samenwerking aan onze meeting in België. Wij hadden een interne stuurgroep met de samenwerkingspartners om samenkomst van de internationale partners in Huis Ter Linde te organiseren. Bij deze samenkomst hadden we achteraf we een heel positief gevoel. We hadden voor professionelen én voor cliënten een goed programma in mekaar gestoken en speelden zelfs met het idee om de studiedag te herhalen op Vlaams niveau.

Duidelijkere visie, diepere inzichten Als individuele begeleider in het Europees project had ik verwachtingen voor onze cliënten en voor mezelf als begeleider. We wilden onze cliënten de kans geven om, onder begeleiding van het Grote Plein, bewuster om te gaan met hun verouderingsproces en zo meer inzicht te krijgen in hun verdere leven. We hoopten ook dat onze cliënten zich nuttig konden blijven voelen.

Als begeleider vond ik het goed om met 'ouder worden met een mentale handicap' bezig te zijn. We wilden ook zelf zicht krijgen op hun veranderde noden, stilstaan bij hun verwachtingen en dromen. Want we voelden dat we niet steeds goed communiceerden met ons publiek en onze families. We

waren niet duidelijk over onze visie, we maakten voor bewoners niet concreet genoeg hoe er in Ter Linde met ouder wordende bewoners wordt omgegaan.

De uitwisseling deed mij als aandachtbegeleider beter uitleggen waar we in Ter Linde mee bezig zijn, om uitdrukkelijk te zeggen dat we in Ter Linde gekozen hebben om mensen tot op het einde van hun dagen te verzorgen en eventueel te laten sterven. Veel bewoners hebben dit al ervaren, maar het expliciet benoemen had een nog intensere waarde in mijn gesprekken met Georges. Het beïnvloedde zijn denkproces. Hij vroeg me op een dag welk toestel daar op de kamer van een zorgbehoevende cliënt stond. En inderdaad, we stonden we er niet altijd bij stil om de extra hulpmiddelen die we in huis haalden, te benoemen: tillift, rollator, parker-bad.

Een leerproces

Ik heb vaardigheden onder de knie gekregen, zoals powerpoint presentatie, een studiedag organiseren, omgaan met de verantwoordelijkheid voor mijn cliënten in een ander land, mezelf voor grotere uitdagingen stellen. Ik heb geleerd om meer aandacht te hebben voor andere vormingen en de ontwikkeling van de mens, met waarden zoals relativeren, horizons verbreden en aanpassen aan veranderde omstandigheden.

Als begeleider (en zeker na al die jaren) geraak je een beetje vast in je eigen stijl, in je eigen wereld en organisatie. Je volgt hier en daar wel een vorming of een studiedag of intervisie, maar eens terug is de organisatie of zijn de collega's net niet klaar voor de nieuwe inzichten of het moet bij jezelf nog een beetje rijpen. Maar in zo'n langlopend project bijt je je vast in een thema en word je mee geduwd door de organisatie, je eigen persoonlijkheid, de collega's, en dankzij het huiswerk, de meetings. Het internationale samen

denken over en werken aan dezelfde doelstellingen geeft kracht.

Mijn besluit: het was een boeiende en leerzame ervaring die ik iedereen toewens, eens je al een paar jaar als begeleider heb gewerkt. Het vraagt van een begeleider een verantwoordelijke en onafhankelijke persoonlijkheid.

Interne doorstroom

Als begeleider in de doorstroom naar het Europees project hadden we ook verwachtingen. Van in het begin was eraan gedacht om het project in de volwassenenwerkingen van Ter Linde te laten doordringen. Zo wilden we bewoners van alle werkingen betrekken in de selectieprocedure. Het onderwerp kwam aan bod op coachings-teams en we gaven individueel uitleg aan coaches om het project voor te stellen. Door omstandigheden (nog te jong, onvoldoende betaald verlof,...) konden mensen van andere werkingen niet deelnemen. Daardoor misten de cliënten uitwisseling en wijzelf een breder intern draagvlak.

In Ter Linde startte ongeveer tegelijkertijd een interne werkgroep op over onze ouder wordende mensen. Collega's en ik verwachtten hier veel van, zoals bruikbare info over infrastructuur en andere visies. Indirect zette dit ons aan om werkinstrumenten en -middelen (sneller) te ontwikkelen en gebruiken, zoals easy-to-read boekjes voor cliënten, en om na te denken over begeleidingsstijlen voor ouder wordende mensen.

Vorming en leernetwerk

Epos, het subsidiërende agentschap, verplichtte ons om hun vormingen te volgen. Het waren stuk voor stuk interessante werkinstrumenten waar je in

de huidige praktijk en eigen werkomgeving iets aan had. Zo kregen we een vorming over de disseminatie (de verspreiding) van de eindresultaten, over de Seall evaluatie-methodes, over de validering van (in)formele kennis. Daar hebben we ook in Ter Linde mee gewerkt. Er werd ook een terugkoppeling gevraagd naar het project vanuit onze eigen werking, maar we waren al te ver in het project gevorderd om hier nog aan te kunnen meewerken. De sessie over dissemineren gaf wel een beeld van waaraan we verder in het project nog moesten werken.

Vanuit het leernetwerk namen we steeds de opdrachten (huiswerk) van het organiserende land door. Zo werd de info werkelijk nog breder meegenomen vanuit het Vlaamse land. Dit gaf ook een bredere kijk op wat ze in andere organisaties deden en hoe. Het gaf vaak aanleiding om verder te bekijken hoe 'onze burens' het deden. We wisselden soms werkinstrumenten uit, of maakten plannen om bij mekaar op bezoek te komen.

Hieruit groeiden spontane contacten. We hielden een soort intervisie met collega's, hoorden hoe een ander bezig was, hoe zij met problemen omgaan, waar zij aan werken. Qua netwerking was dit een positieve ervaring. Het was dus eigenlijk vooral een project op Vlaams niveau.

Momenteel onderzoeken we of we met het leernetwerk aanleunende thema's over ouder wordende mensen met een mentale handicap verder uitspitten. Er zijn alvast interessante ideeën.

Het Grote Plein
Ilke van der Geest

Europese samenwerking

Samenwerken is niet eenvoudig. Niet voor Vlamingen onderling, laat staan

voor mensen uit een andere cultuur en andere taal. Iedereen heeft zijn eigen beeld over hoe dingen moeten zijn. Om een project als dit te laten lukken is volgens mij een goede coördinatie nodig. Misschien was deze een beetje zoek.

Ik denk dat een werkgroep met minstens een persoon uit ieder land een goed idee is. Dat was er wel, maar de vergaderingen die ik heb gevolgd, handelden vaak over zeer praktische zaken (ik denk aan vertaalwerk) en niet zozeer over inhoud en methodiek. Als er een werkgroep rond inhoud en methodiek werkt en er is een consensus over hoe dit er uitziet, komt dit tegemoet aan ieders verwachtingen en zou er meer samen-leren zijn.

Samenwerking met Ter Linde

Ter Linde is een goede voorziening en de mensen voelen er zich goed. De begeleiders zijn soms ander types dan ik, maar we begrijpen elkaars verschillen. Mijn mening is dat wanneer iemand zelf nog een handeling kan doen, je hen deze handeling moet laten doen. Ook al duurt dat heel wat langer dan wanneer je zou helpen. Zo vertelde een begeleider in Frankrijk dat ze me in eerste instantie heel lief vond tegen Pierre en Georges, maar dat ze zich vragen stelde of ik hen voldoende ondersteuning gaf. Op het einde van het bezoek vertelde ze me dat ze had gemerkt dat Georges en Pierre zelf zaken konden waar ze normaal hulp bij krijgen.

We maakten duidelijke afspraken over de verschillende begeleidersrollen. Tijdens de bezoeken was ik de begeleidster en vooral coach van Georges en Pierre. De andere begeleiders volgden de bezoeken als professionelen. Ik vond deze regeling wel goed. Het was duidelijk voor Georges en Pierre, ze hadden een veilige omgeving om ook

persoonlijke meningen te geven en ik kon volop mijn rol van kritische coach opnemen.

Leerkansen

We hebben op heel wat terreinen veel geleerd. Hoe organiseer je een Europees uitwisselingsproject om maximale leerkansen te ontwikkelen? Hoe betrek je op een eerlijke manier volwassenen met een verstandelijke handicap? Hoe gaan verschillende landen en culturen om met de uitdaging van een ouder wordende groep volwassenen met een verstandelijke handicap? Wat is hun basisvisie hierop? Hoe organiseren ze er zorg rond?

De deelnemers uit hun comfortzone halen was voor hen een enorme leerkans die ze goed benut hebben. Niet alleen de deelnemers leerden bij, maar ook de begeleiders in de organisatie en de deelnemers aan het leernetwerk.

En ook ik als coach en mijn organisatie, Het Grote Plein, leerden bij. We werden steeds op de basisvraag teruggeworpen: Hoe kunnen we er zo goed en fijngevoelig mogelijk voor zorgen dat het verhaal en de levensvragen van de deelnemers een volwaardige plaats krijgen en gerespecteerd worden?

Hierover twee jaar lang met het team nadenken, methodieken uitwerken, elkaar kritisch bevragen op begeleidshouding en de plaats van de organisatie in het project zelf bevragen deed ons enorm groeien.

'Nothing about us, without us'

De praktijk bleek veel moeilijker dan de theorie. Het was Raghu uit Engeland die de opmerking maakte 'nothing about us, without us'. Hij was de enige die nooit self advocates

meebracht. Tijdens de voorbereidende vergadering van de disseminatie in Groot-Brittannië vroeg hij me om de besluiten te geven, samen met Georges en Pierre. Daarbij vertelde hij ook dat hij niet wou dat ik oplossen gaf, omdat dit een zaak was van de professionelen. Waar zit dan de inspraak?

In Frankrijk bestond het 'programma op maat' uit een bezoek aan een drukpersmuseum, op zich heel leuk. Daarnaast brachten de Franse self advocates een toneelstuk. Van inspraak door de self advocates was geen sprake.

Met de vinger wijzen is gemakkelijk, zelf toepassen blijkt minder evident. Ook de meeting in België was voor verbetering vatbaar. Waar ik eerst dacht dat een afzonderlijk programma voor self advocates beter was, denk ik nu meer en meer dat je bijeenkomsten en vergaderingen met professionelen en self advocates samen moet organiseren, als je echt wil dat zij op dezelfde lijn komen te staan. Uiteraard stel ik me dan vragen bij het tempo en niveau. Alles zal trager verlopen, terwijl wij al in tijdsnood zitten en alles snelsnel moet.

Toch ben ik er steeds meer van overtuigd dat, wanneer we radicaal kiezen voor inspraak en participatie, we self advocates ook moeten betrekken in het leernetwerk en de stuurgroep, dus in heel het proces. Er gebeurt zelden of nooit een terugkoppeling naar de self advocates over wat de professionelen hebben gedaan, bijvoorbeeld door een presentatie te maken op hun maat. Met de gepaste self advocate, iemand die interesse heeft in het thema, iemand die dankzij de gepaste coaching kan volgen en functioneren, moet dit lukken.

Te veel had ik het gevoel dat professionelen en self advocates beiden op hun afgelegen eiland zaten en naast elkaar functioneerden. Op het einde van de dag samenkomen en een presentatie geven is voor mij geen inclusie. De grote uitdaging is het afstemmen van alle processen van de verschillende groepen in een project, zodat het niet blijft bij elkaar informeren, maar daadwerkelijk samen leren en reflecteren wordt.

De foto's geven een presentatie weer van Georges en de self-advocates uit alle gastlanden die samen in België werken rond sociale netwerken

WAAROM IK HET OPNIEUW ZOU DOEN

Projectverantwoordelijke Huis Ter Linde

· VERRIJKING · INHOUDELIJKE PUSH
· INTERESSANTE CONTACTEN
· VORMING · ANDERE KIJK OP
OMGANG MET CLIENTEN · INZICHT

- Omdat we uit het informele leren onszelf kunnen verrijken en een push geven aan onze eigen ontwikkeling.
- Omdat we eigenlijk, ondanks de soms ontmoedigende ervaringen, een inhoudelijke push voor de organisatie gevoeld hebben en dit achteraf heel erg kunnen aanbevelen.
- Omdat we in een relatief korte periode veel mensen hebben leren kennen die in de toekomst interessante contactpersonen zijn, zowel op Vlaams niveau via het open leernetwerk, als in het buitenland.
- Omdat het de visie op aanpak en begeleiding kan prikkelen door een andere insteek te krijgen, te relativëren en te vergelijken. En dat het ook een positieve ervaring kan zijn om de coaching van eigen cliënten uit handen te geven.
- Omdat de samenwerking met cliënten (zeker op lokaal vlak) een positieve ervaring is geweest, voor hen en voor de begeleiding, omdat onze cliënten het onderwerp van leren zijn.
- Omdat de vooringenomenheid die we soms tegenover cliënten hebben, niet altijd juist blijkt te zijn en dat we cliënten op die manier kansen ontnemen.
- Omdat het voor cliënten ook inzicht kan geven in hun eigen ontwikkeling en leven, omdat het hun denkproces kan beïnvloeden.
- Omdat de vormingen van het subsidiërend agentschap steeds interessant zijn en dat is sowieso al goed meegenomen.
- En vooral omdat wijsheid gekomen is met de tijd...

Het Grote Plein

· WAARDERING
· UIT DE COMFORTZONE
· MEER INZICHT · HAALBAAR
· AANSTEKELIJK

- Onze basisoptie is meewerken aan een inclusieve samenleving waar de grenzen van vandaag niet de grenzen van morgen zijn. Het zit in de genen van onze organisatie om onze deskundigheid in coaching ter beschikking te stellen. We voelden hiervoor veel waardering bij de verschillende partners.
- Leren doorheen thematische ontmoetingen en samen organiseren in Europa haalt je als organisatie uit je comfortzone, waardoor je ook het dagdagelijkse vormingswerk scherper bekijkt.
- Als educatief medewerkster ben ik gegroeid en heb ik meer inzichten gekregen in de verscheidenheid van begeleidershoudingen, methodieken en basisvisies.
- We ervoeren dat het ook als kleine organisatie, met de juiste partners, haalbaar kan zijn om in Europese projecten te stappen.
- Het werkte zo aanstekelijk dat we met Co-decision als thema Europese partners aan het zoeken zijn.

Coördinator Huis Ter Linde

· RUIME BLIK
· GOEDE OUTPUT
· EIGEN VLAAMS PROJECT
· GOED BEZIG · TE BESCHEIDEN

- Omdat we opvoed(st)ers een ruime blik op Europa kunnen geven, hen over de drempel van de taal en het vreemde helpen.
- Omdat we veel uit het project haalden, ook al staken we er veel uren in. Zelfs de extra investering om collega's van de organisatie mee te laten proeven van zo'n project werkte ervaringsverbredend.
- Omdat hieruit contacten kunnen groeien om ons eigen Vlaamse project op te zetten.
- Omdat we hebben ervaren dat we in Vlaanderen wel goed bezig zijn en dat we niet zo bescheiden moeten doen.

Medewerker van Mediander

· PERSOONLIJKE CONTACTEN
· GROEIEN
· OVER DE MUUR KIJKEN

- Voor de vele fijne, persoonlijke contacten die je uitbouwt.
- Om de mensen om je heen te zien groeien. Als ik kijk naar Georges en Pierre, om hen zo te zien openbloeien, doe ik het morgen weer.
- Omdat ik zelf héél graag over de muur kijk en mijn contacten steeds wil uitbreiden.

GEORGES & PIERRE: ENKELE ANEKDOTES

Bij de eerste reis naar Wenen was het vliegtuigraampje stuk, daarom kon het vliegtuig niet opstijgen en hadden ze veel vertraging. Georges en Pierre vroegen zich af waarom ze niet gewoon konden vertrekken mét een kapot raampje

Tijdens ons verblijf in Wenen werden ineens de kamersloten vervangen. Van het werken met een sleutel naar werken met een kaart. Pierre slaagde erin om de receptioniste duidelijk te maken dat hij niet in zijn kamer binnen kon. (Pierre spreekt enkel vlomsch)

Pierre vond het heel gewoon om zijn kamerdeur in het hotel te laten openstaan op een kier als hij ging slapen, dat gaf hem veiligheid.

Eind Juni, snikheet in Portugal, George en Pierre hadden er voor gekozen om een wandeling in Lissabon te maken, berg op, berg af, de begeleiding er puffend achteraan.

Op zondag avond werden we verwacht in Frankrijk en op maandag was er een daguitstap naar Luxemburg, om dan 's avonds opnieuw naar Frankrijk terug te rijden. Georges en Pierre stonden er op om eerst naar Frankrijk te gaan (terwijl we op weg Luxemburg passeerden) en de volgende dag met de grote bus naar Luxemburg op daguitstap te gaan.

COLOFON

Redactie: Greet Bonner, Ann De Winter, Georges, Pierre, Annelies Scherrens, Koen Trappeniers, Ilke van der Geest
 Eindredactrice: Kris Geysen, geysenkris@gmail.com
 Vormgeving: abeloosdesign
 Verantwoordelijke uitgever: Greet Bonner, MPC Sint-Franciscus, Lostraat 175; 1760 Roosdaal

